

ПЛАН 2

Тема: Особливості професійного спілкування. Норми української мови

Мета: сформувані поняття про стильову диференціацію української мови; поглибити і вдосконалити знання студентів про чергування голосних та приголосних звуків.

1. Стилї сучасної української літературної мови. Характеристика офіційно-ділового стилю та його підстилів.
2. Поняття „мовна норма”, „загальнонаціональна мова”, „літературна мова”. Діалекти української мови. Суржик, сленг, жаргон і шляхи їх подолання.
3. Принципи українського правопису.
4. Чергування голосних звуків.
5. Чергування приголосних звуків.
6. Заява. Види заяв. Автобіографія.

Основна література: 3, 4, 5, 6, 7.

Додаткова література: 11, 14, 17, 19, 20, 21, 22.

1. Стилї сучасної української літературної мови. Офіційно-діловий стиль

Літературна мова поділяється на функціональні стилі.

Стиль мовлення – це різновид літературної мови, що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання мовних засобів (лексики, фразеології, граматики, фонетики).

В основу класифікації стилів мови покладено різні принципи, що призвело до виділення різної кількості функціональних стилів. В українській мові найпоширенішою класифікацією є та, згідно з якою виділяють п'ять стилів: *офіційно-діловий, науковий, публіцистичний і художній, розмовний (розмовно-побутовий, стиль побутового мовлення)*. Останнім часом почали виділяти, як цілком самостійні, ще два стилі – *епістолярний та конфесійний*.

Науковий стиль. Сфера використання – наукова діяльність, науково-технічний прогрес, освіта. Науковий стиль функціонує у двох формах вираження наукової думки – писемній та усній. Застосовується при написанні наукових праць, підручників, статей тощо.

Науковий стиль характеризується широким використанням термінології як загальної так і спеціальної. Для нього характерне вживання великої кількості абстрактних і запозичених слів (*теорема, параграф, виконання*). У ньому переважають складні речення, проте повторення одних і тих же слів у невеликому відрізку мовлення неприпустиме. Визначальною рисою тексту є і

поділ його на абзаци, рубрики, використання цитат і посилання на першоджерела.

Науковий стиль має такі різновиди: *власне науковий, науково-популярний, науково-навчальний, виробничо-технічний, науково-публіцистичний.*

Публіцистичний стиль – один із найбільш широковживаних. Основна функція – переконання, діяння, вплив. Він забезпечує різні потреби суспільства, пов'язані з політикою, адміністративною і господарською діяльністю, відзначається гострим характером. Його завдання – агітація, активний вплив на читача і слухача. Цей стиль поєднує в собі точність висловлювання, логічність. Тут широко використовується суспільно-політична лексика, політичні гасла і заклики, урочисті фрази, риторичні запитання та засоби сатири й гумору. Основна форма викладу – монолог (рідше – діалог). Публіцистичний стиль вбирає в себе елементи офіційно-ділового та наукового стилів. Можливе вживання штампів. Мова насичена словами, вжитими в переносному значенні, наявна велика кількість метафор. Синтаксисові публіцистичного стилю притаманні різні типи питальних, окличних та спонукальних речень, зворотний порядок слів, складні речення. Сфера використання – публіцистичні статті, виступи в газетах, журналах, на телебаченні, зборах, мітингах тощо.

Публіцистичний стиль поділяється на такі підстили:

1) *стиль засобів масової інформації* (часописи, радіо, телебачення тощо); 2) *художньо-публіцистичний* (памфлети, політичні доповіді, нариси тощо); 3) *політико-агітаційний*; 4) *ораторський*; 5) *науково-публіцистичний* (стоїть на межі наукового та публіцистичного стилів).

Художній стиль – може виступати в кількох різновидах – епос, лірика, драма, проте всі вони характеризуються високою експресивністю та емоційністю, вживанням слів у переносному значенні (метафора, метонімія, синекдоха). Лексика художнього стилю різноманітна: історизми та архаїзми (*жупан, меч, злато, перст*), діалектизми (*жаліва – кропива, когут – півень, маржіна – худоба, рöver – велосипед*), окупаціоналізми (*яблуневоцвітно, злотоцінно – П.Тичина; надзвичайниця – В.Еллан-Блакитний*) та ін. Характерним є часте використання синонімів, антонімів, омонімів зі стилістичною метою; властиве вживання епітетів, метафор, порівнянь тощо. Використовуються різні типи речень. Монологічна та діалогічна форма викладу тексту. Художній стиль може включати в себе всі стилі та їх ознаки.

Розмовний стиль. Основна функція – спілкування, обмін думками між двома або кількома мовцями. Характеризується особливою невимушеністю і простотою форм. Тут широко використовуються розмовні, просторічні слова

(*попоїсти, лапати*), експресивні та емоційно-забарвлені слова і звороти (*дівчинонька, варити воду*), діалектизми та жаргонізми (*жентиця, баракло*).

Притаманне використання неповних, обірваних речень. Інтонація різноманітна. Сфера вживання – побут людей, щоденні бесіди в сім'ї, на роботі.

Розмовний стиль поділяється на такі підстилі:

1) *розмовно-побутовий*; 2) *розмовно-офіційний*.

Епістолярний стиль. Цей стиль може бути складовою частиною інших стилів, наприклад, художньої літератури, публіцистики та офіційно-ділового стилю. Сфера використання – приватне листування.

Основні ознаки – наявність певної композиції: початок (звертання); головна частина, де розкривається зміст листа; закінчення, де підсумовується написане, іноді наявний постскрипtum (P.S. – приписка до закінченого листа після підпису).

Основні мовні засоби – поєднання елементів художнього, публіцистичного та розмовного стилів. На сучасному етапі епістолярний стиль став більш лаконічним (телеграфним), скоротився обсяг обов'язкових раніше вступних звернень та заключних формулювань увічливості.

Конфесійний стиль. Сфера використання – релігія та церква.

Призначення – обслуговує релігійні потреби як окремої людини, так і всього суспільства. Він втілюється (реалізується) в релігійних відправах, проповідях, молитвах (усна форма), у різних церковних книгах (писемна форма). Конфесійний стиль сформувався в українській мові у XVI – XVII ст. Час від часу цей стиль заборонявся або обмежувався у використанні (наприклад, у 20-40-х роках XX століття). Для нього характерними є такі засоби, як архаїзми, суто церковна термінологія, слова-символи, непрямий порядок слів у реченнях і словосполученнях, значна кількість метафор, алегорій, що робить його небуденним, піднесеним. Конфесійний стиль поділяється на підстилі: *публіцистичний; науковий; художній*.

Офіційно-діловий стиль – це стиль, який задовольняє потреби суспільства в документальному оформленні різних актів державного, суспільного, політичного, економічного життя, ділових стосунків між державами, організаціями, а також між членами суспільства в офіційній сфері їх спілкування.

У діловому стилі можна визначити такі найважливіші лексичні, морфологічні та синтаксичні риси:

1. Офіційно-діловий стиль ґрунтується на логічній основі (використання засобів образності, як і виявлення особистих почуттів, для нього нетипове). Найважливішим тут є послідовність і точність викладу фактів, об'єктивність

оцінок. Основний тон ділового мовлення – нейтральний, хоча деколи він може бути і підкреслено офіційним і урочисто піднесеним.

2. Для лексики ділового стилю характерне широке, тематично зумовлене використання: а) професійної термінології (юридичної, дипломатичної, спортивної, бухгалтерської та ін.); б) складноскорочених слів, аббревіатур (*СБУ, ЗНУ, НБУ, профспілка*).

3. Ділові тексти відрізняються наявністю слів і виразів, що поза діловою мовою, як правило, не вживаються, наприклад: *вищевказаний, недовиконання* і т.д.

Професійна мова відзначається стилістичною однорідністю, стандартизованістю. Стандартизованість проявляється у: а) широкому використанні сталих зворотів (*з метою, у зв'язку з, відповідно до* та ін.); б) постійному використанні тих самих слів, форм, зворотів – як результат прагнення до однотипності.

Суворі вимоги до лексики офіційно-ділового стилю призводять до: а) відсутності діалектизмів, жаргонізмів, просторічної лексики; б) мінімального використання вигуків, часток, емоційно-забарвленої лексики; в) використання стійких словосполучень нефразеологічного характеру, наприклад: *касаційна скарга, акт громадянського стану*; г) синонімія зводиться до мінімуму й не викликає двозначності сприймання.

4. Офіційно-діловий стиль відзначається великою частотністю вживання: а) віддієслівних іменників та відіменних прикметників (*недовиконання, дотримання, підрахунок, заповнення, відповідно до, з метою, за рахунок* та ін.); б) безособових дієслів (*взято, прийнято, підписано, укладено*); в) назв осіб за їх функцією (*позивач, відповідач, виконавець, свідок, покупець*) та ін.

5. Синтаксис ділового стилю характеризується використанням: а) прямого порядку слів в реченні як переважаючого принципу його конструювання; б) стійких словосполучень, що використовуються для зв'язку частин складного речення (*таким чином, що...; з тією умовою, що...; на випадок, якщо...*); в) складних речень, що відображають логічне підпорядкування одних фактів іншим; г) простих поширених речень (кілька підметів при одному присудкові, кілька присудків при одному підметі, кілька додатків при одному з головних членів речення тощо). Прості речення характерні для деяких документів (*заява, автобіографія* тощо).

Для чіткої організації текст ділиться на параграфи, пункти, підпункти.

Офіційно-діловий стиль має такі функціональні підстили: *законодавчий, дипломатичний, адміністративно-канцелярський*.

◇ **Законодавчий** – використовується у законодавчій сфері, регламентує та обслуговує офіційно-ділові стосунки між приватними особами, між державою і приватними та службовими особами. Реалізується у Конституції, законах, указах, статутах, постановах, кодексах тощо.

◇ **Дипломатичний** – використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у галузі політики, економіки, культури. Регламентує офіційно-ділові стосунки міжнародних організацій, структур, окремих громадян. Реалізується у *конвенціях (міжнародних угодах), комюніке (повідомленнях), нотах (зверненнях), протоколах, меморандумах, договорах, заявах, ультиматумах.*

◇ **Адміністративно-канцелярський** – використовується у професійно-виробничій сфері, правових взаєминах і діловодстві.

Деякі дослідники, окрім названих, виділяють і **юридичний підстиль**. Він використовується в юриспруденції (судочинство, дізнання, розслідування). Цей підстиль обслуговує й регламентує правові та конфліктні відносини: між державою та підприємствами й організаціями всіх форм власності; між підприємствами, організаціями та установами; між державою та приватними особами; між підприємствами, організаціями й установами всіх форм власності та приватними особами; між приватними особами.

Реалізується в *актах, позовних заявах, протоколах, постановах, повідомленнях* та ін.

Основна відмінність між цими двома підстилями лише у формах реалізації. Якщо юридичний реалізується в *актах, позовних заявах, протоколах, запитах, повідомленнях* та ін., то адміністративно-канцелярський – у *договорах, контрактах, автобіографіях, розписках, дорученнях* та ін.

2. Поняття „мовна норма”, „загальнонаціональна мова”, „літературна мова”. Діалекти української мови. Суржик, сленг, жаргон і шляхи їх подолання.

Мовні норми – це сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі суспільної комунікації. Розрізняють такі типи норм: орфографічні, графічні, орфоепічні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні, пунктуаційні;

Загальнонаціональна мова — мова соціально-історичної спільноти людей, спільна мова нації, яка разом з іншими ознаками (спільність території, культури, економічного життя та ін.) характеризує конкретну націю. Національна мова виявляє постійну тенденцію до єдності й

обов'язково має літературну форму існування. Це мова, яка складалася на території держави багато тисячоліть.

Національна мова – це мова окремої нації, якою говорить переважна більшість народу якоїсь окремої країни, включає в себе літературну мову, різні територіальні діалекти, а також професійні діалекти

Літературна мова — це оброблена, *унормована* форма національної мови, як в писемному так і в усному різновидах, що обслуговує культурне життя народу та всі сфери його суспільної діяльності: державні та громадські установи, пресу, художню літературу, науку, театр, освіту й побут людей. Вона характеризується унормованістю, уніфікованістю, стандартністю, високою граматичною організацією, стилістичною диференціацією. Має писемну і усну форми.

Писемна форма літературної мови функціонує в галузі державної, політичної, господарської, наукової і культурної діяльності.

Усна форма літературної мови обслуговує безпосереднє спілкування людей, побутові й виробничі потреби суспільства.

Діалект – це різновид національної мови, вживання якого обмежене територією чи соціальною групою людей (*ходю – ходжу, первий – перший, когут – півень, лелека - бусько*). Українській національній мові властиві три діалекти (або наріччя): північний, південно-західний, південно-східний.

Північний діалект поширений на території сучасних областей Чернігівської, Волинської, північної частини Рівненської, Житомирської, Київської.

Фонетичні особливості Північним говорам характерне вживання дифтонгів (двох голосних в одному складі) у закритих складах відповідно до звука [і] літературної мови: стуол, стуел. Морфологічні особливості: вживання повних нестягнених форм прикметників та співвідносних з ними займенників: такая добрая мати.

Лексичні особливості. У словниковому складі північного говору є чимало слів, не вживаних у літературній українській мові, зокрема: кукуля (зозуля), вивюрка (білка), пуля (курча).

Південно-західний діалект Поширений на території сучасних областей Вінницької, Хмельницької, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Тернопільської, південної частини Рівненської, Житомирської, західної частини Черкаської. Фонетичні особливості. Переважає чітка вимова ненаголошених звуків [e], [и]: село, живу; значне наближення ненаголошеного [o] до [y]: чу^oлу^oвік, ку^oрова; у закритих складах замість давнього [o] в словах книжного походження і споріднених з ними вимовляється [і]: нарід, вирік, порідний. Морфологічні особливості.

Іменники жіночого роду першої відміни вживаються в орудному відмінку однини із закінченням -оу, -су замість -ою, -рукою, ногоу.

Лексичні особливості. У словниковому складі південно-західного діалекту значно більше слів, не властивих літературній мові, ніж в інших говорах, наприклад: гостинець (шлях), бистрець (потік). Південно-східний діалект поширений на території сучасних Полтавської, Харківської, Луганської, Донецької, Дніпропетровської, Кіровоградської, Запорізької, Херсонської, Одеської, Сумської, Миколаївської областей, більшої частини Черкаської та південної частини Київської областей. Особливості південно-східного діалекту більше відповідають нормам літературної мови, ніж відрізняються від них. Однак окремі його говірки мають властивості, що відмежовують цей діалект від літературної мови. Фонетичні особливості. В цьому діалекті відсутні африкати [дж], [дз], а в I особі однини дієслів змінюється і місце наголосу: бжола, сижу, хожу (і сяду, сидю, ходю), зеркало, звоник; ствердіння [р'] на початку складу: радок, радно, ражанка; пом'якшена вимова шиплячих: спі[ш'а]ть, кри[ч'а]ти, [ч'о]го.

Морфологічні особливості. Відсутність чергування приголосних у формах першої особи однини дійсного способу дієслів другої дієвідміни: просю, носю, возю, платю. Лексичні особливості. Діалект відрізняється незначною кількістю слів від літературної мови. Приклади їх: допіру (тільки що), баняк (чавун), ярчак (зграя), пшеничка (кукурудза), слабий (хворий), пакіл (кілок), гасник, гасниця (гасова лампа).

Сучасна українська літературна мова сформувалась на основі південно-східного діалекту, ввібравши в себе деякі діалектні риси інших наріч. Зачинателем нової української літературної мови був І. П. Котляревський — автор перших великих художніх творів українською мовою («Енеїда», «Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник»). Основоположником сучасної української літературної мови вважається Т. Г. Шевченко.

Суржик – це штучно змішана, нечиста мова, гібрид української і російської мов. Інші назви: *арго, жаргон, креол, лінгва франка*. Походить від слова, яке позначає буквально – «Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.».

Суржик існує у різноманітних формах. Намагаючись типізувати суржик, деякі дослідники виділяють суржик «на основі української мови» і «на основі російської мови».

Наведемо деякі приклади суржика:

- вживання русизмів замість нормативних українських відповідників: *даже* (навіть), *да* (так), *не* (ні), *не нада* (не потрібно), *щас/січас* (зараз),

- всегда* (завжди), *нікогда* (ніколи), *чуть-чуть* (трішки), *конечно* (звичайно, звісно), *наверно* (мабуть), *наприклад* (наприклад), *допустім* (припустимо), *вместо* (замість), *вроде/будто* (наче, начебто), *іменно* (саме), *рядом* (поруч), *язык* (мова), *больница* (лікарня), *цыплята* (курчата), *предохранитель* (запобіжник), *председатель* (голова), *почта* (пошта), *почтальйон* (листоноша) тощо;
- «українізовані» форми російських дієслів – *зделав* (зробив), *дівся* (подівся), *унаслідував* (успадкував), *получав* (отримував), *щитав* («вважав» або «рахував» залежно від контексту), *отдав* (віддав), *отключив* (вимкнув);
 - «українізовані» форми російських числівників – *вторий/втора*;
 - порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком – *по вулицям* замість *вулицями*, *на російській мові* замість *російською мовою*;
 - утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови – *самий головний* (найголовніший), *саме важне* (найважливіше);
 - утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком – *відробивший, прийшовший, зробивший* (в українській мові ця граматична форма відсутня);
 - слова і вирази, кальковані з російської – *міроприємство, прийняти міри, прийняти участь, до цих пір, так як, бувший у користуванні, на протязі* та ін.

Сленг (англ. *slang*) – міський соціолект, виниклий з арго різних замкнених соціальних груп (правопорушників, крамарів, ремісників, в'язнів, бурсаків-учнів, вояків, інтернет-спільноти), як емоційно забарвлена лексика низького й фамільярного стилю (зрідка й словотворів: *випивон* — пиятика, *закусон* — закуска, *башка* - голова), поширена серед соціальних низів і певних вікових груп (ремісничої, шкільної молоді) міст.

Жаргон (фр. *jargon* – «незрозуміла мова»; «безглуздя») — соціолект (один з різновидів соціальних діалектів), який відрізняється від літературної мови використанням специфічної, експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, а також фразеології, часом особливостями вимови.

Жаргон виникає серед груп носіїв мови, об'єднаних спільністю професійних інтересів (медиків, комп'ютерників, викладачів), однаковими захопленнями (жаргон мисливців, філателістів, рибалок), тривалим перебуванням у певному середовищі (військова служба, навчання). До

молодіжної жаргонної лексики, наприклад, належать такі слова, як *центровий* (авторитетний), *бабки* (гроші), *прикид* (одяг, манера одягатися), *приколотися* (отримати або створити враження), *злизати* (щезнути) тощо; для жаргону п'яничок типовим є вживання слів: *бухло* (алкоголь), *конина* (коньяк), *бодун* (похмілля) тощо.

3. Принципи українського правопису.

Основу української орфографії складають два головні принципи – фонематичний і морфологічний. Певну роль відіграють також *історичний (традиційний) і смисловий (семантичний або диференціюючий, або розрізнявальний)* принципи.

Суть *фонематичного* (фонетичного) принципу полягає в тому, що написання слів ґрунтується на якнайповнішому врахуванні їх літературного звучання. Пишемо так як чуємо: *стіл, ліс, вода, кінь* тощо

Морфологічний принцип полягає в тому, що морфеми (суфікс, префікс, корінь) пишуться однаково, незважаючи на те, що вони в різних формах одного й того ж слова або в споріднених звучать неоднаково. Наприклад: чуємо *розказати, бессертний*, але пишемо *розказати, безсмертний*.

Суть *історичного* (традиційного) принципу полягає в тому, що деякі написання не зумовлюються нічим: ні вимовою, ні морфологією. За традицією пишуться: · літери *я, ю, є, ї* на позначення двох звуків (*яблуко, їжак*); · *дж, дз* на позначення однієї фонемі; · ряд слів з ненаголошеними *е, и*, що не перевіряються наголосом: *кишеня, левада, келих*.

Смисловий, або ж розрізнявальний принцип орфографії покладено в основу диференціації слів за написанням: · власні та загальні назви: *Орел – орел, село Веселе – веселе товариство*; · прийменники з іменниками і однозвучна слова: *в гору – вгору, у бік – убік, в ранці – вранці*.

4. Чергування голосних звуків.

Зміна звуків при словотворенні чи словозміні називається чергування. Чергування поділяються на історичні і позиційні. Історичні чергування зумовлені фонетичними процесами в давні періоди розвитку української мови. До них належать:

1. Чергування **о, е (є)** з **і (ї)**. Це зміна голосних **о, е**, які вживаються у відкритому складі, на **і**, якщо склад закривається: *Харків – Харкова, радість – радості*,

Чернігів – Чернігова, Прокіп – Прокопа, ніс – несе; воля – вільний, нога – ніг, село – сільський, стола – стіл.

Винятки: *травень – травня, лев – лева, рот – рота, лоб – лоба (бо о, е випадні); вовк – вовка, хорт – хорта, товк – товкти (у буквосполученнях ов, ор, ер); возвеличувати, гілочка, худенький, безпечний (у суфіксах і префіксах) тощо.*

2. Чергування **о, е** з нулем звука. При зміні слова голосні **о, е** в суфіксах можуть випадати: *садок – садка, стілець – стільця, кінець – кінця, вінець – віncia, гурток – гуртка, лікоть – ліктя, травень – травня.*

Винятки: лоб – лоба, рот – рота.

3. Чергування **е** з **о** після шиплячих **ж, ч, ш, дж** та **й**: *четвертий – чотири, пшениця – пино, женити – жонатий, шести – шостий, чернетка – чорний.*
4. Чергування **о – а, е – і, е – и** перед наступною фонемою **а**, що стоїть під наголосом: *гонити – ганяти, могти – помагати, ломити – ламати, пекти – випікати, гребти – вигрібати, стерти – стирати, схопити – хапати, але вимовити – вимовляти, простити – прощати* тощо.

До позиційних належать такі чергування:

1. Чергування **у – в, і – й** може відбуватися, коли не змінює значення слова: *упасти – впасти, улітку – влітку, учений – вчений, уночі – вночі; імовірно – ймовірно, імення – ймення, іти – йти.*

Виняток. Чергування не відбувається, коли чергування змінює значення слів: *удача, уклад, уступ, управа, ураження бо слова з буквою в мають інше значення; У слова, які вживають з в чи у: Ужгород, Урал, Владивосток, узбережжя, учень* тощо.

5. Чергування приголосних звуків.

Чергування приголосних може відбуватися при словозміні і словотворенні.

1. Чергування **к-ц-ч**: *рука – руці – ручка, козак – козачий – козацький, юнак – юнацький – юначе.*
2. Чергування **г-з-ж**: *нога – нозі – ніжка, берег – березі – бережок, друг – друзі – дружба.*
3. Чергування **х-с-ш**: *вухо – у всі – вушко, муха – мусі – мушка, пастух – пастушити.*

Чергування приголосних у коренях дієслів:

д/дж: садити – саджу, радити – раджу.

т/ч: крутити – кручу.

з/ж: возити – вожу, мазати – мажу.

б/бл: любити – люблю, робити – роблю.

в/вл: ловити – ловлю, мовити – мовлю.

зд/ждж: їздити – їжджу, приїздити – приїжджаю.

ст/щ: розмістити – розміщу, мастити – машу, свистіти – свищу.

Приголосні **г-з-ж** перед суфіксами **–сякий, ство** змінюються на **–зький, зтво**: *Кривий Ріг – криворізький, Запоріжжя – запорізький, Париж – паризький, боягуз – боягузтво, Рига – ризький.*

4. Приголосні **к-ц-ч** перед суфіксами **–сякий, ство** змінюються на **–цький, цтво**: *козак – козацький, козацтво, ткач – ткацький, ткацтво, свідок – свідоцтво, Гадяч – гадяцький.*

5. Приголосні **х-с-ш** перед суфіксами **–сякий, ство** змінюються на **–сякий, ство**: *птах – птаство, чех – чеський, Сиваш – сиваський, товариш – товариство, товариський.*

Винятки: *бангкокський, баскський, даккський, казахський, ла-маниський, меккський, тюркський, цюрихський, іракський, нью-йоркський.*

6. Заява. Види заяв.

ЗАЯВА

Заява – документ щодо особового складу, який містить прохання особи (особиста заява) або установи (службова заява), щодо здійснення своїх прав або захисту інтересів.

Реквізити:

1. Адресат (з великої літери праворуч) – посада, назва установи, звання, прізвище та ініціали посадової особи, на ім'я якої подається заява, у давальному відмінку, використовуючи паралельні закінчення *–ові (єві, –єві)* та *–у, (-ю)*.

2. Адресант (без прийменника з малої літери) – посада, звання, назва закладу (підрозділу), прізвище, ім'я та по батькові особи, яка звертається із заявою, у родовому відмінку (без крапки в кінці останнього слова).

3. Назва виду документа (з великої літери без крапки – Заява).

4. Текст.

5. Підстава (додаток): перелік документів, доданих до заяви на підтвердження її правомірності.

6. Дата (переважно словесно-цифровим способом).

7. Підпис.

Заява пишеться власноручно в одному примірнику. Різновидами заяви є: заява-зобов'язання (прохання про надання позики), заява про відкриття рахунка, про прийняття на роботу, позовна заява тощо.

Заява-зобов'язання оформлює кредитування за спеціальними позиковими рахунками і є різновидом термінового зобов'язання. Заява-

зобов'язання може складатися у процесі виробничо-господарської діяльності, коли у підприємств та організацій виникає потреба в додаткових оборотних коштах, які задовольняються за рахунок банківських кредитів.

Зразки 1:

Заява про прийняття на роботу

*Директорові Запорізького
алюмінієвого комбінату
п. Петрову О.І.
Бондаренка Миколи Петровича,
який мешкає за адресою:
вул. Правди, б. 24, кв.3,
м. Запоріжжя, 33980, тел. 34-16-67*

Заява

Прошу зарахувати мене на посаду головного інженера відділу метрології та стандартизації.

До заяви додаю:

- 1) трудову книжку;*
- 2) копію диплома про вищу освіту в 1 прим.;*
- 3) автобіографію.*

26 грудня 2010 р.

(підпис М.П.Бондаренка)

Зразок 2:

Заява про надання навчальної відпустки

*Директорові школи № 36
м. Запоріжжя
Муляр С.В.
вчителя історії
Бондар Світлани Сергіївни*

Заява

Прошу надати мені навчальну відпустку на період з 01.11. по 02.12.2001 року для складання зимової екзаменаційної сесії в Запорізькому національному університеті.

До заяви додаю довідку-виклик.

29.10. 2010

(підпис С.С. Бондар)

Виконати практичні завдання

1. Утворити прикметники, пояснити чергування приголосних.

Нюрнберг, козак, Нью-Йорк, Лейпциг, Гамбург, Калуга, Калуш, Сиваш, Кременчук, чех, Золотоноша, баск, Ірак, Запоріжжя, Рига, Дамаск, латиш, казах, Кривий Ріг, Дрогобич.

2. Відредагувати речення.

1. У місті почалася підписка на газети і журнали. 2. На протязі року була велика навантаження. 3. Акт являється документом, який ґрунтується на незаперечних доказах. 4. У травні нам добавили зарплату. 5. Не мішайте працювати. 6. Почасова оплата. 7. Прийняти міри по схоронності техніки. 8. На фірму терміново потрібен бухгалтер. 9. Копії документів не співпадають з оригіналом. 10. Для рішення цієї надзвичайно складної задачі треба примінити зовсім другий підхід.

3. Перекласти слова та словосполучення українською мовою.

Язвительное замечание, удельный вес, спрос и предложение, безличесный расчет, взыскать неустойку, в принудительном порядке, основание для подачи, подлежат возвращению, ответчик, материальные убытки, расходы по ведению дела, выговор, тщательно, положительный, настойчивый, бдительный, отзывчивый.

Домашнє завдання: 1. Навести приклади стилів сучасної української мови. 2. Подайте приклади діалектних форм свого регіону.

Реферат на тему: Становлення і розвиток українського правопису. Порівняльний аналіз правописів української мови.